

ПРОГРАМ

Драгане Митрић Савић,
судије Основног суда у Новом Саду,
кандидата за изборног члана Високог савета судства из реда судија основних судова

Поштоване колегинице и колеге,

Част ми је да са вама поделим своје идеје и ставове о положају и условима рада носилаца правосудних функција и запослених у правосуђу.

Избори за изборне чланове Високог савета судства су право време да се изврши анализа свих питања која утичу на рад судија, али и целог правосуђа, како би се у наредних пет година, могли предузети кораци који би довели до бољег правосудног система, на задовољство свих грађана, и нас који у њему радимо и поступамо. Стабилан систем судства може пружити само бенефите грађанима који своја права остварују пред судовима.

У правосуђу радим од 2010. године, те сам пратила промене које су се током тих 15 година дешавале - од покушаја да се правосуђе носи са последицама тек спроведене реформе, забране запошљавања која је довела до озбиљних проблема са бројем запослених, централизације пријема судијских приправника и последично њиховог све мањег броја, све до услова данашњице, који обележавају свеукупна несигурност, притисци и непримерено коментарисање судских поступака и одлука, као и самих носилаца правосудних функција. Општи утисак који имам је да су се проблеми умножавали, а да су решавани на начин да се правосудни систем, и носиоци правосудних функција, оптерете додатним обавезама и захтевима.

С обзиром на то да је рад у суду мој каријерни избор, осећам потребу да допринесем, спрам скромних могућности појединца, бољитку зарад свих нас. Иако утопијског призвука, не ради се само о пароли. Независно и јако судство је елементарно људско право свих грађана, а извире из права на правично суђење. Само здрав правосудни систем може бити јемац овог права, које је инкорпорисано у све релевантне конвенције цивилизованог друштва - почевши од Устава Републике Србије.

Као судија који примењује расправно начело, сматрам да је право на расправљање из судског поступка потребно пренети на све нивое друштвеног функционисања, нигде пре него баш у правосуђу. Зато ћу у наставку поделити са вама своје идеје, али заправо бих желела да их посматрате као теме за даљи разговор и сугестије, које ћу радо чути.

1. ВИДЉИВОСТ

Желела бих пре свега да истакнем да је транспарентност рада највишег органа правосудне управе, новом праксом аудио-визуелних снимања седница, знатно побољшана. С обзиром на то да је релевантним прописима гарантована јавност рада,

залагала бих се да се од овако установљене праксе не одустаје, јер пружа судијама увид у рад Високог савета судства.

Надаље, као једну од највећих мањкавости тренутног стања, препознајем одсуство представника Високог савета судства из јавности. Судије се нужно окрећу Високом савету судства у условима несигурности, као гаранту наше независности. Високи савет судства је Уставом дефинисан као орган од 11 чланова. Са тим бројем чланова омогућен је плурализам мишљења и равномерна представљеност свих ниова судова, а, у исто време, у питању је довољно мали број чланова који омогућава лакше и брже поступање у условима потребе за хитном реакцијом. Судије, свакако, имају право да о важним питањима дискутују на седницама свих судија, али је реч о тромом механизму, у условима изузетно брзог протока информација.

Сматрам да Високи савет судства мора да иступа у јавности више. У претходном периоду реакције су биле или недовољно јасне и недовољно брзе, или их није ни било. То доводи до тога да се о правосуђу у медијима говори и пише на неприхватљив начин, у смислу да поступања судова коментаришу најчешће лица која немају знања о судским поступцима, организацији судства, па и самим законима које судови примењују, али и познаваоци права који неопрезним или смишљеним изјавама, износећи нетачне тврдње и субјективне утиске представљене као чињенице, наносе несагледиву штету ауторитету судске власти, као једном од три стуба државне власти. Правовременом и правилно одмереном реакцијом, Високи савет судства би морао значајно да утиче на перцепцију правосуђа код грађана, тим пре јер је судијама онемогућено да се бране сами од таквих медијских и других насртаја, јер се давање коментара о судској одлуци, поступку или предмету у средству јавног информисања, као и неовлашћено саопштавање медију информације о текућем судском поступку, санкционише као дисциплински прекршај, према важећем Закону о судијама. Потребно је оснажити капацитете самих судова у њиховом односу према јавности, како систематизовањем места портпарола, тако и сталном едукацијом лица овлашћених за односе са јавношћу.

Све наведено је израз заштите и гаранције независности судова и судија, а то је основна улога Високог савета судства. Део независности судија је и перцепција о независности судства. Изузетно је важно ојачати рад Савета на овом пољу.

2. ИЗБОР СУДИЈА

Једна од најважнијих надлежности овог органа је свакако избор судија и одлучивање о броју судија у судовима. Сведоци смо недовољног броја судија, због чега су судови оптерећени. Предмети чекају на решавање годинама, што резултира повредама права на суђење у разумном року. У условима превелике оптерећености бројем предмета, није могуће заказивање рочишта у краћим временским интервалима. Стога сматрам веома важним да се размотри број судија у судовима, спрам реалних потреба судова, у интервалима краћим од петогодишњег периода, који је тренутно прописан Законом о судијама. Такође, број судија у суду не сме остати само број дефинисан у одлуци Савета, већ је потребно правовремено бирати судије на упражњена судијска места, како би судови, особито у мањим срединама, могли неометано да функционишу, а што до сада често није био случај.

Приликом одлучивања о избору судија, Високи савет судства на располагању има биографије кандидата. Међутим, из наших биографија, приликом представљања кандидата, сумирају се бројчани подаци - од кад је кандидат сарадник, односно судија, колико дуго поступа у материји и којом је оценом оцењен. То нису једина мерила квалитета (будућег) судије. Ово је особито важно за први избор, али је важно и за напредовање судија. Разговор са кандидатима би могао отклонити ове недостатке, када би био организован на начин који би комисији омогућио увид у све аспекте биографије кандидата, евентуалне проблеме и изазове са којима се кандидат суочавао у свом досадашњем раду, начинима на које их је превазилазио, за чега је потребно адекватније предвиђено време за разговор са кандидатима.

Такође, избор судија је регулисан и подзаконским актом Савета. Недопустива је институционализована дискриминација присутна приликом одлучивања овог органа о изборима на судијске функције или чланства у радним телима Савета. Правилником Савета нормирано је да се о кандидатима гласа по азбучном реду, али је то евидентна дискриминација кандидата чије презиме почиње последњим словима азбуке. На овај начин дешава се да, када се попуни предвиђен број судијских места, о осталим предложеним кандидатима се и не гласа. С обзиром на то да сам Савет доноси овај акт, залагала бих се да измени на начин који би осигурао једнаку доступност функција свим кандидатима.

Поред наведеног, потребно је водити рачуна да је Законом о судијама изричито прописано да ће се приликом предлагања и избора судија, водити рачуна о националном саставу становништва, одговарајућој заступљености припадника националних мањина и познавању стручне правне терминологије на језику националне мањине, који је у службеној употреби у суду (члан 52 став 2). О наведеном се није водило рачуна приликом избора судија последњих година. Из тих разлога, у вишеинстанцијалним судовима на подручју мултиетничких општина, врло често нема судија који познају стручну терминологију на језику националних мањина које живе на подручју тог суда, а који је у службеној употреби. То нарушава права странака да се поступак спроведе на језику националне мањине који је у службеној употреби у суду, односно ствара велике организационе и техничке проблеме, у покушајима да се ово право странака оствари.

Приметно је и да, у последње време, судије из мањих судова немају жељену проходност ка вишеинстанцијалним судовима у великим судским центрима, а поред тога, потребно је и установити правило да судије, које у суду истог степена врше судијску функцију у дужем, прецизно дефинисаном периоду, треба да имају адекватно увећање судијске плате.

3. ОБУКА

Високи савет судства даје сагласност на програм сталне обуке за судију и запосленог у суду и утврђује програм почетне обуке за судију. Надлежности на овом пољу, Савет у битном дели са Правосудном академијом, али је утврђивање програма обуке, по Закону, у рукама Савета.

Сматрам да је постојећи програм обуке потпуно неадекватан. Семинари који се организују имају недовољно разноврсну тематику и често за изабраним темама пракса

нема особиту потребу. Такође, неретко су фокусирани на микросегменте појединих правних питања, а не честа правна питања која производе недоумице у судској пракси. Обука је веома важна и из разлога уједначене судске праксе. Стога мислим да је потребно постојање сталне обуке из материјалних и процесних области грађанског и кривичног права, која ће бити свима доступна, а презентована од стране судија са довољно практичног искуства.

4. МАТЕРИЈАЛНИ ПОЛОЖАЈ

Одговорност судијске функције је велика, стога мора бити и адекватно вреднована. Високи савет судства, у оквиру својих надлежности, предлаже обим и структуру буџетских средстава. Према члану 5 Закону о судијама, судија има право на плату и пензију у складу са достојанством судијске функције и одговорношћу судије (став 1). Износ плате и пензије судије гарантује његову независност и материјалну сигурност (став 2). Начин обрачуна судијске плате дефинисан је Законом о судијама. У надлежности је Високог савета судства давање мишљења о изменама или допунама постојећих или доношењу нових закона који уређују положај судије. С тим у вези је потребно иницирати измену цитираног Закона, како би се плата судије дефинисала на начин да заиста гарантује независност судије и одрази велике захтеве ове функције. Такође, овај Закон би требало да дефинише начин обрачуна пензија судија, како би оне заиста биле, како члан 5 став 1 Закона о судијама налаже, у складу са достојанством функције и одговорношћу судије. Пензија би требало да буде дефинисана у нивоу зараде коју судија остварује у време одласка у пензију, или у проценту приближном пуном износу зараде у време стицања услова за пензију, под условом да је судија претходно најмање 10 година провео континуирано вршећи судијску функцију.

Правосуђе врло често не буде обухваћено планираним повећањима зарада. То је довело до тога да зараде судија и запослених у правосуђу стагнирају. Значај правосуђа за државу и грађане је немерљив, исто као што је непобитан значај јаког здравства. Пандемија је указала на значај медицинског особља и зараде запослених у овом сектору су, последично, више пута усклађиване. Насупрот томе, иако једнако виталног значаја, зараде у правосуђу нису мењане. Притом, нужно је истаћи да носиоци правосудних функција не могу да обављају додатни рад, због неспојивости функције.

5. ОРГАНИЗАЦИОНИ ПРОБЛЕМИ

Ниске зараде доводе до мањег броја извршилаца, како судија тако и судијских помоћника и других државних службеника запослених у суду. Битно је увидети да судија јесте самосталан у раду, али он не ради сам. Без судијских приправника и судијских помоћника, али и референата и записничара, судија не може на одговарајући начин да обавља функцију.

У основним судовима постоји веома приметан мањак запослених, у дужем временском периоду. Основна зарада државног службеника запосленог на месту референта и записничара је нижа него зарада продавца у супермаркету, а одговорност неупоредива. Неприхватљива је чињеница да се рочишта одлажу, јер суд не располаже довољним бројем записничара. Такође, судијских помоћника има вишеструко мање него судија. То значи да један сарадник ради за двоје или више судија, а врло често има

и додатна задужења у суду. Судијски помоћници нису само наши сарадници, они су будуће судије. У ситуацији када судове напуштају судијски помоћници, јавља се још већи проблем у виду смањивања квалитетне и обучене стручне базе из које се бирају судије.

Наведено можда још више погађа судове у мањим срединама, у којима нема довољно сарадника, нити има заинтересованих младих правника који би желели да започну каријеру у суду ван великих центара (седишта апелационих судова). Зато је потребно инсистирати на ближој и непосреднијој улози и комуникацији са Министарством правде у погледу потреба и планирања кадровске политике, у складу са редовним и планираним одливом запослених, очекиваном тенденцијом конкурентских правничких и неправничких занимања. Потребно је и, кроз непосредну сарадњу са председницима судова и надлежним министарством, створити амбијент који ће рад у суду учинити привлачним што већем броју студената и правника, на начин што ће бити мање волонтирања, више метода мотивације, организована и боља обука, како би се у будућности могао селектовати што квалитетнији судијски кадар из редова потпуно обучених сарадника.

Коначно, велико је преимућство постојање могућности да се о питањима од значаја за професију, питају носиоци функције. То Високом савету судства омогућава да помогне у решавању проблема, који су присутни, и који погађају правосуђе - било његов део или све нас. Нико од нас нема увид у целокупну ситуацију, јер су и људске могућности перципирања ограничене. Стога је и ово што сам изнела само моја, врло скромна и појединачна, перцепција, коју очекујем да надоградим кроз разговор са судијама основних судова широм Србије.

Захвална сам што сте издвојили време да се упознате са мојим програмом. Будите слободни да га критикујете и допуњујете, на презентацијама, али и ван тако установљеног оквира комуникације.

У Новом Саду, дана 27.10.2025. године

С поштовањем,

Драгана Митрић Савић
судија Основног суда у Новом Саду